

РЕЦЕНЗИЯ

По процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”

Професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

Докторска програма „Дизайн“

Департамент „Дизайн“, НБУ

Тема: „Рисуването като средство за визуализация и развитие на архитектурна идея“

Докторант: Румяна Секулова Крумова

От доц. Елена Тодорова, НБУ

Темата на дисертационния труд „Рисуването като средство за визуализация и развитие на архитектурна идея“ разработена от докторантката Румяна Секулова Крумова е от голямо значение за разбирането и опознаването на рисуването като основно изразно средство в изобразителните изкуства и в частност на архитектурата. Разгледан е детайлно целият процес на рисуването и различните изразни средства, използвани при този процес. Потърсено е мястото и ролята на рисуването в проектанския процес на архитекта, като научно-изследователската дейност на докторантката е акцентирана върху анализ и синтез на творческите идейни скици на бележити архитекти.

Целият дисертационен труд е разделен на шест глави, като всяка от тях разглежда различен проблем. Всеки от изследваните проблеми допълва и надгражда предишния, така че да се получи единно цяло.

Първият раздел представлява анализ на рисуването като процес и рисунката като краен продукт. Изясняват се основни понятия и се характеризира рисунката: учебна, функционална и творческа. Изтъква се значението на рисуването от натура, чрез изследване на законите на композицията, перспективата, формата и начина на развитие на въображението, чрез рисуване по памет. Изведен е главният извод, че свободната творческа рисунка е визуализираната идея на автора. В същия раздел е направен обзор на рисуването като дисциплина, която развива определени умения и

знания. Най-важните са: изразяване на послания и онагледяване на идеите при проектиране на образци в дизайна и архитектурата. Р. Секулова в своята работа обръща особено внимание на функцията на рисунката и нейните проявления при различните начини на рисуване. Класическата академична рисунка от натура е разгледана като етап на изучаване и осмисляне на природата, директен начин за осмисляне на формата, цвета, пространството, и за придобиване на умения при изобразяването им. По-важната роля на класическото рисуване е, че се придобиват умения, чрез които творецът достига до собствен изказ на визуализиране на идеите си. За да изясни този интересен проблем докторантката разглежда етапите на рисуването от натура: изучаване на конструкция, светлосянка, динамика на формите в пространството и извеждане на синтезирана форма с пластични качества. Дефинирани са елементите в рисунката: движение, равновесие, ритъм, симетрия, асиметрия, контраст, монументалност и др. Изведено е определение за похватите при рисуването: шрих, линия, петно. Р. Секулова достига до обобщението, че този богат своеобразен инструментариум, когато е творчески овладян, не само изобразява природата, но и създава нова мисловна пластична реалност на твореца.

Учебната архитектурна рисунка е разгледана като подчертано критично възприемане на природата. Чрез рисуването и осмислянето на рисуващите принципи се отразяват строежа и промените на триизмерните форми в пространството. Закономерностите на светлосенъчния строеж, текстурата и цвета са разгледани, като средство за обучение, целящо упражнения на окото и ръката в изобразяване на формите. Докторантката представя ролята на перспективните рисунки, аксонометричните изображения и свободните рисунки, като особено важни упражнения при развиването на композиционно мислене и усет за пространство.

Р. Секулова е анализирала процеса на творческото мислене в изкуствата и архитектурата, при което се въвлича широк набор от човешки усилия. Изисква се да се постави конкретен проблем, решаването му, дедукция и извеждане на изводи, анализ и синтез и като финал на този процес - създаването на нова творческа идея. Конкретно при архитектурата този процес не винаги протича в представената последователност, но винаги се започва със свободна рисунка на първоначалната идея. Скицата или изображението имат ролята на основен генератор на идеята. Чрез

рисуването творецът, архитектът анализира собствената си идея, развива я и повтаряйки многократно процеса достига до крайния вариант на своята идея.

Класифицирани са основните типове рисунки при работата на архитекта: общ изглед, перспективна рисунка, техническа рисунка. Тези три етапа са необходими за изучаване и представяне на съществуващата реалност.

Водещите принципи при визуализацията на творчески проекти са изведени от докторантката на базата на анализ и сравнение на рисунки на класици и съвременни архитекти. На първо място е изтъкната изследователската същност на рисуването от натура и целенасочените умения за наблюдения. Като друг водещ принцип се определя съпоставянето, при което съществуваща реалност се съпоставя с новите форми плод на творчески търсения. Взаимодействието е следващият принцип, при който съществуващите обекти си взаимодействат с новосъздадените по такъв начин, че да се получи най-добрия естетически облик на средата. След обобщаване на основните принципи на визуализация Р. Секулова изтъква безспорния факт, че при обучението на студентите по архитектура е целесъобразно да се изучава класическо рисуване от натура, след което да се надгражда с възможностите на новите софтуерни програми. Чрез добре подбрани примери с рисунки на Заха Хадид, Франк Гери и др. докторантката доказва недвусмислено, че когато творческата рисунка е в основата на един проект, дори и да е обработен компютърно след това, се запазва индивидуалния творчески почерк на автора. Тезата на Р. Секулова е, че творческата архитектурна рисунка дори да е представена като идейна скица, винаги ще бъде оценявана като изкуство, защото синтезира визуални образи в пространството с художествени средства. Затова обучението на студентите по архитектура трябва да включва класическо рисуване, като най-непосредствена възможност да покажат творческо си мислене и индивидуален стил.

Вторият раздел е посветен на проучване на зрителното възприятие и превръщането му във визуален образ в изкуството. Разгледано е рисуването, като средство за визуализация и комуникация при архитекта. Изяснени са предимствата на рисуването пред фотографията при проектиране на архитектурен проект. Интерес представляват разсъжденията на докторантката по въпроса за пластичното пространствено виждане. Това е възможност, която представя света не винаги такъв какъвто е. Това виждане е психологически процес, то е творческо, индивидуално

виждане, в което се включва не само директно наблюдавания обект, но и това което познаваме, логично е и се основава на предишни наши наблюдения и опит.

Индивидуалното виждане е продукт на съзнанието, резултат от обработената информация възприета чрез зрението, превърната в пространствен модел на визуален образ, който може да бъде пресъздаден творчески, чрез рисунка. Субективно-емоционалното въздействие на художествената рисунка се постига посредством така наречения „инструментариум”, включващ: конструкция, светлосянка, динамика на формите, равновесие, ритъм, контраст, а също шрих, линия, петно. Художникът и архитектът експериментират с изброените способности при всяка творческа задача, за да постигнат различно внушение при различните проекти. Като извод от казаното се оформя твърдението, че способност на художника и израз на творческо мислене е умението, рисувайки, заедно с пресъздаването на формите от действителността, да изрази своята гледна точка, чувства и емоции. В този раздел е анализиран импулсът за рисуване, като естествен порив на творчество. Рисунката като визуалното материализиране на отношението на индивида към света Тя е резултат от желанието за комуникация и е средство за комуникация. В архитектурата този тип комуникация е от особено значение. Посредством новите технологии идейните рисунки могат да се представят във виртуалното пространство и така да се потърсят повече гледни точки. Във интернет пространството лесно може да се достигне до голям брой потребители, които да изкажат отношение по даден проблем. Когато визуалният образ на новата идея е ясен и въздействащ той ще бъде разбран и осмислен от голям брой хора. Визуализирайки чрез идейни скици и рисунки, архитектите комуникират с всички участници в проектантския процес.

В същата глава е направен анализ на противопоставянето на фотографията и авторската рисунка. Докато при рисунката имаме субективно отношение към обекта, то при фотографията се представя обективното състояние на обектите. Не са пренебрегнати полезните качества на фотографското изображение, като показване на атмосферните и пространствените ефекти в архитектурата: влиянието на светлината през различните части на деня, фактурата на повърхностите и др. От тази гледна точка възможностите на фотографията са от голяма полза при изграждането на виртуални форми, чрез дигиталната техника.

В раздел трети се проследява пътят от свободната скица до завършената рисунка. Р. Секулова доказва, че само целенасочените упражнения и познаването на похватите в рисуването, могат да доведат до задоволителни резултати. Създаването на собствен стил е основна предпоставка за добра творческа работа. Скицата се превръща в рисунка след многократно променяне и осмисляне на основната идея на архитекта.

Раздел четвърти представлява анализ на основните изразни средства, с които се създава архитектурна графика. Познаването и изучаването на графичния език и индивидуалния подход при използването му е предпоставка за създаване на интересни, със собствен стил и облик графични изображения. Изтъкнато е значението на уменията на архитекта да си служи с линия и шрих, така че да пресъздаде обем, фактура и пространственост на представяните форми. Взаимодействието на светлината и формата се разглежда така: светлината рисува формите, придава им обем, подсилва контраста, определя мястото в пространството. Ролята на сянката е да придаде дълбочина на рисунката. Взаимодействието между светлина и сянка, така наречената светлосянка придава триизмерност на обекта. Доброто пропорциониране е в основата на архитектурните изображения. То позволява на твореца да съпостави отделните части на обекта, така че да им придаде уникална визия. За да се подпомогне процесът на правилно изграждане на една форма в пространството задължително се изучават законите на перспективата. Докторантката правилно отбелязва, че владенето на перспективата и перспективните изменения са фундаментални при създаването на архитектурни графики.

В петия раздел Р. Секулова определя двойната роля на рисунката при архитектурните проекти: авторство и конструиране. Тя определя свободното скициране и концептуалното проектиране, като съюз на изкуството и модерните технологии. Доказва също така, че до намиране на оптимално задоволяващ резултат по конкретен проблем, почти всички архитекти рисуват на ръка. Тези скици са идейната фаза на проектирането, същината на бързото изясняване и променяне на идеята. След този етап много често се преминава към моделиране чрез CAD програми за да се получи крайният продукт.

Последният раздел от докторската работа е посветен на подбрани примери от творчеството на класици и съвременни архитекти. Разледано е хронологично в исторически план развитието на начините за визуализация на архитектурни проекти и

използваните изобразителни похвати. Р. Секулова нагледно доказва, че рисунки със сангин, креда, въглен, туш от Ренесанса, Барока до началото на XX век са основните материали използвани от архитектите. Анализирани са възможностите на живописната и скулптурната образност и техники, като пластични изразни средства в архитектурното проектиране. В подкрепа на твърденията изказани от докторантката са приложени репродукции на акварели, макети, колажи, графики, скулптури, които проследяват търсенията на архитекти през различни стилкови епохи. Показани са индивидуални творчески решения на съвременни архитекти.

Проследяването на анализите и изводите направени в отделните части на дисертационния труд ясно доказват, че избраната тема е последователно и детайлно разработена от докторантката. Основните цели на труда формулирани накратко са:

- Да се проучи в исторически план ролята на рисунката в архитектурното творчество.
- Да се представят теоретичните закономерности при видовете рисунки, използвани за визуализиране на архитектурни идеи.
- Да се потърсят начини за оптимално използване на обучението по рисуване на бъдещите архитекти, за усъвършенстване на професионалната им подготовка и уменията им да представят собствени творчески решения.

По точка първа докторантката е представила цялостно изследване, в което проследява начините на представяне на архитектурните проекти от Ренесанса до наши дни. Изтъква значението на използваните изразни средства при рисуването.

По точка втора Р. Секулова подробно представя принципите на рисуване, като набляга на рисуването от натура, като основен принцип за изграждане на творчески умения. Обяснен е изчерпателно така наречения „инструментариум“ при рисуването.

По точка трета е анализирано значението на усвояване на умения за рисуване от натура. Представена е двойната роля на рисунката при архитектурните проекти: творческо представяне на идеен проект и рисунката като начин на комуникация.

По трите основни цели докторантката е търсила творческия аспект на разглежданите проблеми и представя убедителни резултати в посока: значението на рисунката при пресъздаването и визуализирането на архитектурен идеен проект.

Като метод на изследването в дисертационния труд е приложен теоретичният анализ и синтез. Ползват различни информационни източници, като не просто се използват предишни изследвания, а чрез сравнителен анализ на архитектурни рисунки от различни периоди и стилове, докторанката извежда значимите за своя труд изводи.

Румяна Секулова Крумова представя едно сериозно и задълбочено изследване, което отговаря на всички изисквания за дисертационен труд. Поставените сериозни цели и задачи са постигнати. Изведени са важни изводи, пряко свързани с темата. Използваната методика е актуална и отговаря на съвременните изисквания за провеждане на изследователска работа.

Заклучение:

След като се запознах с дисертационния труд на докторанката Румяна Секулова Крумова „Рисуването като средство за визуализация и развитие на архитектурна идея“ и всички представени материали, с убеденост изказвам мнение, че тази дисертация е сериозен принос към проучването и анализирането на рисуването като средство за визуализация и развитие на архитектурната идея.

Подкрепям кандидатурата на Румяна Секулова Крумова за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по шифър 8.2. Изобразително изкуство.

С уважение:
доц. Елена Тодорова

5.06.2013г.